

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2012. február 14.*

„Verseny — Valamely tagállam területén ezen állam Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőzően kezdődő kartell — Az Unió és az Európai Gazdasági Térség területén hatást kifejtő nemzetközi kiterjedésű kartell — Az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke — A jogsértés miatt a csatlakozás időpontját megelőző, és az azt követő időszakra vonatkozóan folytatott eljárások és a jogsértés szankcionálása — Bírságok — A Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok hatáskörének elhatárolása — A Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok általi bírságkiszabás — A ne bis in idem elve — 1/2003/EK rendelet — A 3. cikk (1) bekezdése és a 11. cikk (6) bekezdése — Egy új tagállam Unióhoz való csatlakozásának következményei”

A C-17/10. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Krajský soud v Brně (Cseh Köztársaság) a Bírósághoz 2010. január 11-én érkezett, 2009. december 11-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Toshiba Corporation**,

a **T&D Holding**, korábban Areva T&D Holding SA,

az **Alstom Grid SAS**, korábban Areva T&D SAS,

az **Alstom Grid AG**, korábban Areva T&D AG,

a **Mitsubishi Electric Corp.**,

az **Alstom**,

a **Fuji Electric Holdings Co. Ltd**,

a **Fuji Electric Systems Co. Ltd**,

a **Siemens Transmission & Distribution SA**,

a **Siemens AG Österreich**,

a **VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG**,

a **Siemens AG**,

a **Hitachi Ltd**,

* Az eljárás nyelve: cseh.

a **Hitachi Europe Ltd,**

a **Japan AE Power Systems Corp.,**

a **Nuova Magrini Galileo SpA**

és

az **Úřad pro ochranu hospodářské soutěže**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, J. Malenovský és U. Løhmus tanácselnökök, A. Rosas (előadó), A. Borg Barthet, M. Ilešič, A. Arabadjiev, C. Toader és J.-J. Kasel bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: K. Sztranc-Sławiczek tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. június 7-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Toshiba Corporation képviseletében I. Janda advokát és J. MacLennan solicitor,
- a Mitsubishi Electric Corp. képviseletében A. César és M. Abraham advokáti,
- az Alstom képviseletében M. Dubovský és M. Nulíček advokáti, J. Derenne ügyvéd, K. Wilson solicitor és G. Dolara advocate,
- a Fuji Electric Holdings Co. Ltd és a Fuji Electric Systems Co. Ltd képviseletében V. Glatzová advokát,
- a Siemens Transmission & Distribution SA, a Siemens AG Österreich és a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG képviseletében M. Nedelka advokát,
- a Siemens AG képviseletében M. Nedelka advokát,
- a Hitachi Ltd, a Hitachi Europe Ltd és a Japan AE Power Systems Corp. képviseletében M. Touška és I. Halamová Dobíšková advokáti, M. Reynolds és P. J. Mansfield solicitors, W. Devroe advocaat, N. Green QC és S. Singla barrister,
- a Nuova Magrini Galileo SpA képviseletében M. Nedelka advokát,
- az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže képviseletében M. Vráb meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviseletében M. Smolek meghatalmazotti minőségben,
- Írország képviseletében D. O'Hagan meghatalmazotti minőségben, segítője: S. Kingston barrister,

- a spanyol kormány képviseletében S. Centeno Huerta és J. M. Rodríguez Cárcamo meghatalmazotti minőségben,
- a lengyel kormány képviseletében M. Szpunar és K. Zawisza meghatalmazotti minőségben,
- a szlovák kormány képviseletében B. Ricziová meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében F. Castillo de la Torre, N. Khan, K. Walkerová és P. Němečková meghatalmazotti minőségben,
- az EFTA Felügyeleti Hatóság képviseletében X. Lewis és O. Einarsson meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2011. szeptember 8-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendeletnek (HL 2003. L 1., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.), és különösen e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének és 11. cikke (6) bekezdésének, valamint a versenyhatóságok hálózatán belüli együttműködésről szóló bizottsági közlemény (HL 2004. C 101., 43. o., a továbbiakban: bizottsági közlemény) 51. pontjának értelmezésére vonatkozik.
- 2 Ezt a kérelmet különböző vállalkozások és az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (cseh versenyhatóság) között folyamatban lévő jogvita keretében nyújtották be, amelynek tárgya az e hatóság által a szóban forgó vállalkozásokkal szemben a cseh versenyjog megsértése miatt bírságokat kiszabó határozat.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány (HL 2003. L 236., 33. o.; a továbbiakban: csatlakozási okmány) 2. cikke értelmében:

„A csatlakozás időpontjától kezdődően az eredeti szerződések rendelkezései és az intézmények [...] által a csatlakozást megelőzően elfogadott jogi aktusok az új tagállamok számára kötelezőek, és az említett szerződésekben, illetve az ebben az okmányban megállapított feltételekkel alkalmazandók ezekben az államokban.”

- 4 Az 1992. május 2-i Európai Gazdasági Térségről szóló Megállapodás 53. cikke (HL 1994. L 1., 3. o., a továbbiakban: EGT-Megállapodás) a kartelleket ugyanazon feltételek mellett tiltja, mint az EK 81. cikk, hatálya pedig az Európai Gazdasági Térség (a továbbiakban: EGT) egészére kiterjed.

- 5 Az 1/2003 rendelet (8) preambulumbekkezdése az alábbiakat írja elő:

„A[z uniós] versenyszabályok hatékony érvényesítése és az e rendeletben foglalt együttműködési mechanizmusok helyes működésének biztosítása érdekében arra kell kötelezni a tagállamok versenyhatóságait és bíróságait, hogy a nemzeti versenyjognak a tagállamok közötti kereskedelmet érintő megállapodásokra és magatartásokra történő alkalmazásakor az [EK 81. cikket] és [EK 82. cikket] is alkalmazzák. Annak érdekében, hogy a belső piacon belül a megállapodások, a vállalkozások társulásainak döntései és az összehangolt magatartások számára egyenlő feltételek [helyesen: egyenlő versenyfeltételek] alakuljanak ki, a[z EK 83. cikk] (2) bekezdésének e) pontja alapján meg kell határozni a nemzeti jogszabályok és a[z uniós] versenyjog viszonyát [...].”

- 6 Az 1/2003 rendelet (9) preambulumbekkezdése kimondja:

„A[z EK 81. cikk] és [EK 82. cikk] célja a piaci verseny védelme. Ez a rendelet, amelyet a Szerződés fenti rendelkezéseinek végrehajtása érdekében fogadnak el, nem gátolja meg a tagállamokat abban, hogy területükön olyan nemzeti jogszabályokat hajtsanak végre, amelyek egyéb jogos érdekeket védenek, feltéve hogy ezek a jogszabályok összeegyeztethetők a közösségi jog általános alapelveivel és egyéb rendelkezéseivel. Amennyiben ezek a nemzeti jogszabályok főként a piaci verseny védelmétől eltérő célt szolgálnak, a tagállamok versenyhatóságai és bíróságai alkalmazhatják ezeket a jogszabályokat területükön [...].”

- 7 Az 1/2003 rendelet (17) preambulumbekkezdése értelmében:

„Ha a versenyszabályokat következetesen kell alkalmazni, a hálózatot pedig ugyanakkor a lehető legjobb módon kell működtetni, elengedhetetlen betartani azt a szabályt, hogy [helyesen: Mind a versenyszabályok egységes alkalmazása, mind a hálózat lehető legjobb módon való működtetése érdekében elengedhetetlen annak a szabálynak a betartása, amely szerint] a tagállamok versenyhatóságai automatikusan elveszítik hatáskörüket, ha a Bizottság saját eljárást indít [...].”

- 8 A hivatkozott rendelet (18) preambulumbekkezdése a következőképpen rendelkezik:

„Annak biztosítása érdekében, hogy az ügyekkel a hálózaton belül a legmegfelelőbb hatóság foglalkozzon [helyesen: az ügyek hálózaton belüli legmegfelelőbb elosztásának biztosítása érdekében], olyan általános rendelkezést kell hozni, amely lehetővé teszi a versenyhatóság számára az adott ügynek olyan indokkal történő felfüggesztését vagy lezárását [helyesen: befejezését], hogy egy másik hatóság már foglalkozik vagy már foglalkozott azzal [helyesen: hogy abban az ügyben egy másik hatóság már eljár vagy eljárt], mivel az a cél, hogy minden egyes ügyet egyetlen hatóság kezeljen [helyesen: minden egyes ügyben egyetlen hatóság járjon el] [...].”

- 9 Az 1/2003 rendeletnek az alapvető jogok védelmére vonatkozó (37) preambulumbekkezdése így szól:

„E rendelet tiszteletben tartja és figyelembe veszi a különösen az Európai Unió alapjogi chartájában [a továbbiakban: Charta] elismert alapelveket. [...] Ennek megfelelően ezt a rendeletet az említett jogok és alapelvek tiszteletben tartásával kell értelmezni és alkalmazni.”

- 10 Az 1/2003 rendelet 3. cikke „a[z EK 81. cikk] [...], valamint a nemzeti versenyjog viszony[át]” a következőképpen szabályozza:

„(1) Ha a tagállamok versenyhatóságai vagy a nemzeti bíróságok a[z EK 81. cikk] (1) bekezdése szerinti [helyesen: olyan] megállapodásokra, vállalkozások társulásainak döntéseire vagy összehangolt magatartásokra, amelyek e rendelkezés értelmében befolyásolhatják a tagállamok közötti kereskedelmet, a nemzeti versenyjogot alkalmazzák, akkor az ilyen megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásokra a[z EK 81. cikket] is alkalmazniuk kell. [...]

(2) A nemzeti versenyjog alkalmazása nem vezethet az olyan megállapodásoknak, vállalkozások társulásai döntéseinek vagy összehangolt magatartásoknak a tilalmához, amelyek ugyan befolyásolhatják a tagállamok közötti kereskedelmet, viszont a[z EK 81. cikk] (1) bekezdésének értelmében nem korlátozzák a versenyt, vagy amelyek megfelelnek a[z EK 81. cikk] (3) bekezdésében foglalt feltételeknek, illetve amelyek valamelyik, a[z EK 81. cikk] (3) bekezdésének alkalmazásáról szóló rendelet hatálya alá tartoznak. E rendelet alapján a tagállamok nem akadályozhatók meg abban, hogy a saját területükön szigorúbb nemzeti jogszabályokat alkalmazzanak a vállalkozások által folytatott egyoldalú magatartás tilalmára vagy szankcionálására.

(3) A[z uniós] jog általános alapelveinek és egyéb rendelkezéseinek csorbítása [helyesen: sérelme] nélkül az (1) és (2) bekezdés nem alkalmazható azokban az esetekben, amikor a versenyhatóságok és a tagállamok nemzeti bíróságai a vállalkozások összefonódásának ellenőrzésére vonatkozó nemzeti jogszabályokat alkalmazzák, illetve nem akadályozhatja meg a nemzeti jog azon rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek alapvetően a[z EK 81. cikkben] és [EK 82. cikkben] előírt céltól eltérő célkitűzést szolgálnak.”

- 11 Az 1/2003 rendelet „A Bizottság és a tagállamok versenyhatóságai közötti együttműködés” cím alatti 11. cikke (6) bekezdésének első mondatában ezen túlmenően a következő szabályt rögzíti:

„Ha a Bizottság a III. fejezet alapján hozott határozat elfogadására irányuló eljárást kezdeményez [helyesen: indít], a tagállamok versenyhatóságainak megszűnik az a jogköre [helyesen: hatásköre], hogy a[z EK 81. cikket] és [EK 82. cikket] alkalmazzák. [...]”

- 12 Az 1/2003 rendelet „Az eljárás felfüggesztése vagy megszüntetése” című 13. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha két vagy több tagállam versenyhatósága elé ugyanazon megállapodás, társulás döntése vagy magatartás ellen érkezett panasz, vagy ezzel kapcsolatban saját kezdeményezésre [helyesen: hivatalból] indított eljárásban jár el a[z EK 81. cikk] vagy [EK 82. cikk] alapján, úgy az a tény, hogy az egyik hatóság foglalkozik az ügyel, elegendő indokot szolgáltat arra, hogy a többi hatóság az előttük [helyesen: előtte] folyó eljárást felfüggeszse, vagy a panaszt elutasítsa. Hasonlóképpen a Bizottság is elutasíthatja a panaszt azzal az indokkal, hogy az ügyel valamely tagállam versenyhatósága foglalkozik.

(2) A tagállam versenyhatósága vagy a Bizottság elutasíthatja a megállapodás, a társulás döntése vagy a magatartás ellen hozzá érkezett olyan panaszt, amellyel más versenyhatóság már foglalkozott.”

- 13 Az 1/2003 rendelet „A[z uniós] versenyjog egységes alkalmazása” című 16. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben a tagállamok versenyhatóságai hoznak határozatot a[z EK 81. cikk] vagy [EK 82. cikk] hatálya alá tartozó olyan megállapodásokról, döntésekről vagy magatartásokról, amelyek már bizottsági határozat tárgyát képezik, nem hozhatnak a Bizottság által elfogadott határozattal ellentétes határozatot.”

- 14 Az 1/2003 rendelet a 45. cikke (2) bekezdésének értelmében 2004. május 1-jétől alkalmazandó.

- 15 A bizottsági közlemény a „A tanácsi rendelet 11. cikkének (6) bekezdése szerinti eljárás Bizottság általi megindítása” című 3.2 pontja alatt többek között így pontosítja a hivatkozott eljárást:

„[...]”

51. Az [1/2003 rendelet] 11. cikkének (6) bekezdése értelmében abban az esetben, ha a Bizottság [1/2003 rendelet] alapján hozott határozat elfogadására irányuló eljárást indít, a tagállamok versenyhatóságainak megszűnik az a hatásköre, hogy az [EK 81. cikket] és [EK 82. cikket]

alkalmazzák. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti versenyhatóságok a Bizottság eljárásának megindítását követően nem járhatnak el ugyanazon jogalap tekintetében ugyanazon vállalkozások ugyanazon megállapodásaival vagy magatartásaival szemben, ugyanazon érintett földrajzi piac és termékpiac tekintetében.

[...]

53. Két eset jöhet létre. Az első esetben a Bizottság indít elsőként a[z 1/2003] rendelet alapján hozott határozat elfogadására irányuló eljárást, ennél fogva a nemzeti versenyhatóságok már nem járhatnak el ebben az ügyben. A tanácsi rendelet 11. cikkének (6) bekezdése azt írja elő, hogy miután a Bizottság eljárást indít, a nemzeti hatóságoknak megszűnik az [EK 81. cikk] és [EK 82. cikk] alkalmazására irányuló eljárás indítására vonatkozó hatásköre ugyanazon vállalkozások ugyanazon megállapodásaival vagy magatartásaival szemben, ugyanazon érintett földrajzi piac és termékpiac tekintetében.

[...]”

A nemzeti jog

16 A cseh jogszabályok közül a verseny védelméről szóló törvény 3. §-a releváns. Ez a rendelkezés 2001. június 30-áig a 63/1991. Sb. törvény (Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže) szerinti változatban, 2001. július 1-jétől pedig a 143/2001 Sb. törvény (Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže) szerinti változatban volt hatályos.

17 A verseny védelméről szóló törvény 3. §-a (1) bekezdésének 2001. június 30-áig hatályos változatának értelmében:

„1. Minden olyan versenytársak közötti megállapodás, a vállalkozások társulásainak döntése és a versenytársak közötti összehangolt magatartás [...], amely torzítja vagy torzíthatja a versenyt a termékek piacán, tiltott és semmis, amennyiben a jelen törvény vagy külön törvény másképpen nem rendelkezik, illetve a versenyügyi minisztérium által nyújtott mentesség esetében [...]”

18 A versenykorlátozó megállapodások és az összehangolt magatartás tilalma, amelyről a 143/2001 Sb. törvény 3. cikkének (1) bekezdése rendelkezik – amely törvény 2001. július 1-jei időponttal hatályon kívül helyezte a 63/1991 Sb. törvényt és annak helyébe lépett –, lényegében változatlan maradt.

A tényállás, a közigazgatási eljárás és az alapeljárás

19 A jelen ügy tárgya a gázszigetelt kapcsolóberendezések piacán működő nemzetközi kartell, amelyben 1988 és 2004 között különböző időszakokban számos neves európai és japán elektrotechnikai vállalkozás vett részt. 2006-ban és 2007-ben az Európai Bizottság és az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže is eljárta ezen ügy egyes részei tekintetében, és mindkét hatóság bírságokat szabott ki az érintett vállalkozásokkal szemben.

Az uniós közigazgatási eljárás

20 Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésben szereplő információk szerint a Bizottság 2004. szeptember 30-án levelet intézett az Úřad pro ochranu hospodářské soutěžehez, amelyben arról tájékoztatta, hogy eljárást kíván indítani a gázszigetelt kapcsolóberendezések piacán fennálló kartellre vonatkozóan. A Bizottság ebben a levélben kijelentette, hogy a vizsgált versenyellenes magatartás nagyrészt 2004. május 1-jét megelőzően valósult meg, és hogy a szóban forgó magatartás (2004. május 1-je és 2004. május 11-e közötti) utolsó napjaira vonatkozó bírságkiszabás tekintetében előállt nehézségek miatt az előtte

folytatott eljárás kizárólag a kartellnek az Európai Unió 2004. május 1-jén bekövetkezett bővítését megelőző területén gyakorolt tevékenységeire vonatkozik. A Bizottság szerint valószínűtlennek tűnt, hogy eljárást indítson a Cseh Köztársaság területére vonatkozóan.

- 21 A Bizottság 2006. április 20-án bírság kiszabására irányuló eljárást indított az 1/2003 rendelettel együttesen értelmezett EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alapján. Ezen eljárás – amelyet 2004-ben egy engedékenységi eljárás iránti kérelem és több kartelltag helyiségeiben folytatott helyszíni vizsgálatok előztek meg – összesen 20 jogi személy, többek között a Toshiba Corporation és az alapeljárás további felperese ellen indult.
- 22 Az eljárást befejező, az EK-Szerződés 81. cikkének és az EGT-Megállapodás 53. cikkének alkalmazására vonatkozó eljárásban 2007. január 24-én hozott bizottsági határozat (COMP/F/38.899 „gázszigetelt kapcsolóberendezések”-ügy) indokolásának 2. és 3. pontjában (a továbbiakban: bizottsági határozat) a Bizottság megállapítja, hogy a szóban forgó kartell 1988. április 15-től 2004. május 11-ig az EK 81. cikkel ellentétes, illetve 1994. január 1-jétől az EGT-Megállapodás 53. cikkével ellentétes egységes és folyamatos jogsértést képezett az EGT teljes területén, amelyben különböző vállalkozások eltérő hosszúságú időszakokban vettek részt. A Bizottság a szóban forgó határozat 6.6.2 részében a kartell megszűnésének időpontját 2004. május 11-ben határozta meg, arra az időpontra hivatkozva, amikor az általa feltárt legutolsó munkatalálkozó megtartásra került, és amelynek akkor lett vége, amikor a Siemens AG képviselői arról tájékoztatták a szóban forgó kartell többi tagját, hogy a Bizottság ugyanazon a napon bejelentés nélkül helyszíni vizsgálatokat végzett.
- 23 A bizottsági határozat indokolásának 2., 3., 218. és 248. pontjának megállapításai értelmében összetett – az Egyesült Államok és Kanada területének kivételével –, világméretű kartellről volt szó, amely hatással volt az Európai Unióra és az Európai Gazdasági Térségre is, és amelynek keretében az érintett vállalkozások többek között érzékeny piaci információkat cseréltek, felosztották egymás között a piacokat, ármegállapodásokat kötöttek, valamint tartózkodtak a kartellből kimaradókkal való együttműködéstől.
- 24 Egyetlen vállalkozás, az ABB Ltd kivételével – amely tekintetében a Bizottság engedélyezte a bizottsági engedékenységi program alkalmazását – a Bizottság az eljárásban érintett összes vállalkozással szemben összesen több mint 750 millió euró összegű bírságot szabott ki. A Bizottság a legmagasabb egyéni bírságot – amelynek összege több mint 396 millió euró volt – a Siemens AG-val szemben szabta ki.

A nemzeti közigazgatási eljárás

- 25 Az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a verseny védelméről szóló cseh törvény megsértése miatt 2006. augusztus 2-án eljárást indított az alapeljárás tárgyát képező kartell tagjaival szemben. 2007. február 9-én hozta meg első határozatát, amellyel szemben az alapeljárás felperesei nemzeti közigazgatási jogorvoslatot nyújtottak be. E jogorvoslatra válaszul az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže elnöke 2007. április 26-i határozatával megváltoztatta az eredeti határozatot.
- 26 2007. április 26-i határozatában a szóban forgó hatóság megállapította, hogy az ABB Management Services Ltd (az ABB Power Technologies Management Ltd jogutódja), az ABB Switzerland Ltd, az ABB Ltd, az Alstom, az Areva T&D SA, a Fuji Electric Holdings Co. Ltd, a Fuji Electric Systems Co. Ltd, a Hitachi Ltd, a Hitachi Europe Ltd, a Mitsubishi Electric Corp., a Toshiba Corporation, a Schneider Electric SA, a Siemens AG, a Siemens AG Österreich (a VA Technologie AG és a VA Tech T&D GmbH jogutódja), a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, a Siemens Transmission and Distribution Ltd (korábban VA Tech Transmission & Distribution Ltd) és a Nuova Magrini Galileo SpA a Cseh Köztársaság területén kartellben vett részt. A versenytárs vállalkozások ezáltal megsértették a 2001. június 30-ig terjedő időszakban a verseny védelméről szóló törvény a

63/1991. Sb. törvény szerinti változata, 2001. július 1-jétől pedig a 143/2001. Sb. törvény szerinti változata 3. §-ának (1) bekezdésében meghatározott tilalmat. E vállalkozások tehát a 2004. március 3-ig terjedő időszakban sértették meg a verseny védelméről szóló törvényt.

- 27 Az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a jogsértés megszűnése időpontjának meghatározáskor azt az időpontot – vagyis 2004. március 3-át – vette figyelembe, amelynek tekintetében a kartell fennállása bizonyítható volt, mivel az alapeljárás tárgyát képező kartell résztvevői közötti kapcsolatokat bizonyító utolsó e-mailen történt kapcsolatfelvétel ezen a napon került rögzítésre. A tárgyaláson a Cseh Köztársaság meghatalmazottja, valamint az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže képviselője által tett kijelentések szerint a cseh versenyjog valamely kartell megszűnése időpontjának meghatározása érdekében más értékelési szempontokra támaszkodik, mint a Bizottság.
- 28 Az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže egyetlen vállalkozás kivételével – amelynek tekintetében a hivatkozott hatóság a nemzeti jog által meghatározott engedékenységi intézkedéseket alkalmazott – a nemzeti eljárásban érintett összes vállalkozással szemben bírságot szabott ki.

A cseh bíróságok előtti eljárás

- 29 Az alapeljárás felperesei keresetet indítottak a Krajský soud v Brně (brnói regionális bíróság) előtt az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže határozata ellen. Többek között arra hivatkoztak, hogy az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže tévesen állapította meg az alapeljárás tárgyát képező kartell időtartamát, annak megszűnését szándékosan a Cseh Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozása előtti időszakban határozta meg, és ily módon igazolta a verseny védelméről szóló cseh törvény alkalmazását. A felperesek szerint az 1/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdése alapján az Úřad pro ochranu hospodářské soutěženek megszűnt az a hatásköre, hogy a nemzeti eljárást lefolytassa, mivel a Bizottság ebben az ügyben már európai szinten eljárást indított. A hivatkozott felperesek arra hivatkoztak, hogy a nemzeti eljárás sérti a *ne bis in idem* elvét, vagyis a kétszeres büntetés tilalmát.
- 30 2008. július 25-i ítéletével a Krajský soud v Brně hatályon kívül helyezte az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže 2007. április 26-i határozatát és annak eredeti, 2007. február 9-i határozatát is.
- 31 A Krajský soud v Brně úgy ítélte meg, hogy az alapeljárás felpereseinek magatartása egységes és folyamatos jogsértést valósított meg, és a bizottsági határozatra támaszkodva megállapította, hogy az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže tévesen ítélte úgy, hogy a jogsértés 2004. március 3-án szűnt meg. A jogsértés 2004. május 11-ig, vagyis a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozását követő időpontig tartott, az 1/2003 rendelet pedig a fenti időpont előtt lépett hatályba. E jogsértést tehát úgy kell tekinteni, hogy azt az „új jogszabály”, vagyis az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet hatálya alatt követték el. Mivel a Bizottság az EK 81. cikk szerinti eljárást folytatott az alapeljárás tárgyát képező „világméretű” kartell tárgyában, és szankciókat szabott ki, az ugyanebben az ügyben indított új eljárás sérti a *ne bis in idem* elvét. A Krajský soud v Brně továbbá úgy ítélte meg, hogy a cseh versenyhatóságnak az 1/2003 rendelet 11. cikke (6) bekezdésének első mondata alapján megszűnt az a hatásköre, hogy az EK 81. cikk alapján eljárjon a szóban forgó ügyben.
- 32 Az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže a Krajský soud v Brně ítéletével szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett a Nejvyšší správní soud (Cseh Köztársaság legfelsőbb közigazgatási bírósága) elé. Továbbra is úgy gondolja, hogy hatáskörrel rendelkezik az alapeljárás felperesei által a Cseh Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozásának időpontjáig tanúsított magatartásával szembeni eljárás lefolytatására, mivel a Bizottság ezen időpont előtt nem vizsgálhatott a Cseh Köztársaságot érintő jogsértéseket. Álláspontja szerint e több joghatóság alá tartozó nemzetközi kartell szankcionálása nem jelentette a *ne bis in idem* elvének megsértését. A szóban forgó hatóság arra

hivatkozott, hogy a Bizottság és saját maga a magatartás területileg eltérő hatásait vizsgálta. Továbbá a 14/68. sz., Walt Wilhelm és társai ügyben 1969. február 13-án hozott ítéletből eredő ítélkezési gyakorlat megengedi az uniós és a nemzeti versenyjog párhuzamos alkalmazását.

- 33 2009. április 10-i ítéletével a Nejvyšší správní soud hatályon kívül helyezte a Krajský soud v Brně ítéletét.
- 34 A Nejvyšší správní soud úgy ítélte meg, hogy a Krajský soud v Brně tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy értékelte, hogy az érintett vállalkozások kartellben való részvétele folyamatos jogsértést valósított meg. Az előbbi bíróság szerint két elkülönülő jogsértést kell megállapítani, mivel a Cseh Köztársaság Unióhoz történő csatlakozása e tekintetben fordulópont volt az ebből eredő hatáskörökben bekövetkezett változás miatt. Így különösen, a csatlakozásig a Cseh Köztársaság területén folytatott kartell kizárólag nemzeti hatáskörbe tartozott, és a kartellel szemben kizárólag a nemzeti jog alapján lehetett eljárást indítani. A Nejvyšší správní soud ezért újabb határozat hozatala céljából visszautalta az ügyet a Krajský soud v Brně elé.
- 35 A Krajský soud v Brně megjegyzi, hogy még ha a közigazgatási eljárásról szóló 150/2002 Sb. törvény (Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní) 110. cikke (3) bekezdésének értelmében kötve is van a Nejvyšší správní soud jogi álláspontjához, mégis szükségesnek tartja az uniós jog egyes – egyrészt a Cseh Köztársaság Európai Unióhoz 2004. május 1-jével történő csatlakozásával, másrészt az 1/2003 rendelet hatálybalépésével kapcsolatos – pontjainak tisztázását.
- 36 Ilyen körülmények között a Krajský soud v Brně úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és a következő kérdéseket terjeszti előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni az EK 81. cikket (jelenleg EUMSZ 101. cikk) és [az 1/2003 rendeletet], hogy (a 2004. május 1-jét követően indított eljárásokban) e rendelkezéseket kell alkalmazni a kartell működésének teljes időtartamára, ha az a Cseh Köztársaságban annak az Európai Unióhoz történő csatlakozását (vagyis 2004. május 1-jét) megelőzően kezdődött, és a Cseh Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozását követően folytatódott és ért véget?
- 2) Úgy kell-e értelmezni az 1/2003/EK tanácsi rendelet – az e rendelet 3. cikkének (1) bekezdésével és (17) preambulumbekkezdésével, a [...] bizottsági közlemény 51. pontjával, [a Charta] 50. cikke szerinti *ne bis in idem* elvével, valamint a közösségi jog általános elveivel összefüggésben értelmezett – 11. cikkének (6) bekezdését, hogy ha a Bizottság 2004. május 1-jét követően eljárást indít az EK 81. cikk megsértése miatt, és az ügyben érdemi határozatot hoz:
- a) a tagállamok versenyhatóságainak automatikusan és véglegesen megszűnik az a hatásköre, hogy ugyanezen tényállást elbírálja?
- b) a tagállamok versenyhatóságainak megszűnik az a hatásköre, hogy ugyanazon tényállás tekintetében a nemzeti jognak az EK 81. cikkben [...] foglaltakhoz hasonló rendelkezéseit alkalmazzák [...]?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes észrevételek

- 37 A kérdést előterjesztő bíróság kérdéseinek szövegére vonatkozóan az alábbi észrevételeknek van helye. Az első kérdésben – amely az alapeljárás tárgyát képező kartell Cseh Köztársaság területén kifejtett hatásaira alkalmazandó jogszabályt kívánja meghatározni – a kérdést előterjesztő bíróság egy, a Cseh Köztársaság területén annak az Európai Unióhoz történő csatlakozását, vagyis 2004. május 1-jét

megelőzően kezdődött folyamatos, és csupán a csatlakozás időpontját követően megszűnő kartellel kapcsolatosan ezen időpontot követően indított eljárásra hivatkozik. A második kérdés a Bizottság által valamely versenyellenes magatartást szankcionáló határozat elfogadásának egy nemzeti versenyhatóság azon lehetőségére gyakorolt hatására vonatkozik, hogy eljárást indítson és folytasson le ugyanezen magatartás tekintetében („ugyanazon tényállás”).

- 38 Az előterjesztett kérdések ily módon való megfogalmazását az a körülmény indokolja, hogy a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy az alapeljárás tárgyát képező, gázszigetelt kapcsolóberendezések piacán megvalósult kartellt olyan egységes és folyamatos jogsértésnek kell tekinteni, amely a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozását követően szűnt meg, és e versenyellenes magatartást összességében az akkori szabályozás – vagyis az EK 81. cikk, valamint az 1/2003 rendelet – alapján kell értékelni, amely azon a napon volt hatályban, amikor a jogsértés befejeződött.
- 39 Ezzel kapcsolatosan a kérdést előterjesztő bíróság az alapeljárás felpereseihez hasonlóan a bizottsági határozatra támaszkodik, és úgy véli, hogy a Bizottság az érintett társaságoknak a Cseh Köztársaságot is érintő magatartását is szankcionálta, ezért az Úrad pro ochranu hospodářské soutěžení a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozását, illetve az 1/2003 rendelet hatályba lépését követően megszűnt a hatásköre a szóban forgó területen megvalósult kartell hatásainak vizsgálatára, valamint szankcionálására, még a csatlakozást megelőző időszak tekintetében is.
- 40 Mindazonáltal az előzetes döntéshozatalra utaló végzés megjegyzi, hogy a Bizottság 2004. szeptember 30-án tájékoztatta az Úrad pro ochranu hospodářské soutěžení arról, hogy az alapeljárás tárgyát képező, gázszigetelt kapcsolóberendezések piacán megvalósult kartellel kapcsolatosan eljárást kíván indítani, hozzátéve, hogy a vizsgált versenyellenes magatartás nagyrészt 2004. május 1-jét megelőzően valósult meg, és hogy az általa indított eljárás kizárólag a kartellnek az Unió Cseh Köztársaság 2004. május 1-jei csatlakozását megelőzően fennálló területén kifejtett tevékenységeire fog vonatkozni.
- 41 A Bizottság írásbeli észrevételeiben továbbá kiemelte, hogy határozatának az előzetes döntéshozatalra utaló végzés 29. pontjában hivatkozott hatályának értelmezése pontatlan, és hogy határozata a 2004. május 1-jét megelőzően a Cseh Köztársaság területén megvalósult jogellenes magatartás hatásait nem szankcionálja.
- 42 Végül magának a kérdést előterjesztő bíróságnak a kijelentéseiből is kitűnik, hogy az Úrad pro ochranu hospodářské soutěžení alapeljárás tárgyát képező határozata kizárólag az érintett vállalkozások között megvalósult kartell Cseh Köztársaság területén 2004. május 1-jét megelőzően keletkezett versenyellenes hatásait veszi figyelembe. Ez a határozat tehát kizárólag a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozását megelőző időszakot veszi figyelembe.
- 43 Így a fenti megfontolásokra tekintettel kell megvizsgálni az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket.

Az első kérdésről

- 44 A kérdést előterjesztő bíróság első kérdésével lényegében arra vár választ, hogy az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésének rendelkezéseit úgy kell-e értelmezni, hogy azok egy 2004. május 1-jét követően indított eljárás keretében alkalmazhatók-e egy olyan kartellre, amely 2004. május 1-jét megelőzően fejtette ki hatását egy olyan tagállam területén, amely 2004. május 1-jén csatlakozott az Unióhoz.
- 45 Ezzel kapcsolatosan emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet értelmezését és alkalmazását illetően figyelembe kell venni azon államok különleges helyzetét, amelyek – mint a Cseh Köztársaság – 2004. május 1-jével csatlakoztak az Európai Unióhoz (lásd a [tőkeemelés terhelő

- közvetett adókról szóló, 1969. július 17-i] 69/335/EGK tanácsi irányelv [HL L 249., 25. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 11. oldal] tekintetében a C-366/05. sz. Optimus-Telecomunicações-ügyben 2007. június 21-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-4985. o.] 25. pontját, valamint a C-441/08. sz. Elektrownia Pątnów II. ügyben 2009. november 12-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-10799. o.] 30. pontját).
- 46 A csatlakozási okmány 2. cikkének értelmében „[a] csatlakozás időpontjától kezdődően az eredeti szerződések rendelkezései és az intézmények, valamint az Európai Központi Bank által a csatlakozást megelőzően elfogadott jogi aktusok az új tagállamok számára kötelezőek, és az említett szerződésekben, illetve az ebben az okmányban megállapított feltételekkel alkalmazandók ezekben az államokban.”
- 47 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az eljárási szabályokat általában a hatálybalépésükkor folyamatban lévő jogvitákra is alkalmazni kell, ellentétben az anyagi jogi szabályokkal, amelyeket általában úgy értelmeznek, mint amelyek a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre nem vonatkoznak (lásd a 212/80-217/80. sz., Meridionale Industria Salumi és társai egyesített ügyekben 1981. november 12-én hozott ítélet [EBHT 1981., 2735. o.] 9. pontját; a C-121/91. és C-122/91. sz., CT Control (Rotterdam) és JCT Benelux kontra Bizottság egyesített ügyekben 1993. július 6-án hozott ítélet [EBHT 1993., I-3873. o.] 22. pontját; a C-201/04. sz. Molenbergnatie-ügyben 2006. február 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-2049. o.] 31. pontját, valamint a C-450/06. sz. Varec-ügyben 2008. február 14-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-581. o.] 27. pontját).
- 48 Az 1/2003 rendelet eljárásjogi szabályokat és anyagi jogi szabályokat is tartalmaz.
- 49 Amint azt a főtanácsnok indítványa 43. pontjában kifejtette, az 1/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése az EK 81. cikkhez hasonlóan a vállalkozások megállapodásainak értékelésére szolgáló, a versenyhatóságoknak címzett anyagi jogi szabályokat tartalmaz, így e rendelkezések uniós jogi anyagi jogi szabályoknak minősülnek.
- 50 Ezek az anyagi jogi szabályok főszabály szerint nem alkalmazhatók visszamenőleges hatállyal, függetlenül azoktól a kedvező vagy kedvezőtlen hatásoktól, amelyekkel az ilyen alkalmazás az érdekelt számára járhat. A jogbiztonság elve ugyanis megköveteli, hogy egy ténybeli helyzetet – kifejezett ellentétes rendelkezés hiányában – a megvalósulásakor hatályos jogszabályok fényében vizsgáljanak meg (lásd ebben az értelemben a C-120/08. sz. Bavaria-ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-13393. o.] 40. és 41. pontját).
- 51 Az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy az uniós jogi anyagi jogi szabályokat a jogbiztonság és a jogos bizalom elvének tiszteletben tartása érdekében úgy kell értelmezni, hogy azok a hatálybalépésüket megelőzően keletkezett jogviszonyokra csak annyiban vonatkoznak, amennyiben azok szövegéből, céljából és rendszertani elhelyezkedéséből az ilyen értelmezés világosan következik (lásd a C-369/09. P. sz., ISD Polska és társai kontra Bizottság ügyben 2011. március 24-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-2011. o.] 98. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 52 Mindazonáltal a jelen ügyben az EK 81. cikknek, az 1/2003 rendelet 3. cikkének, illetve a csatlakozási okmánynak sem a szövegéből, sem a céljából vagy rendszeréből nem fakad olyan egyértelmű támpont, amely e két rendelkezés visszamenőleges alkalmazását indokolja.
- 53 Ezeket a megállapításokat az alapeljárás felperesei által előterjesztett érvek sem cáfolják.
- 54 Először is az alapeljárás egyes felperesei a 97/87-99/87. sz., Dow Chemical Ibérica és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1989. október 17-én hozott ítélet (EBHT 1989., 3165. o.) 62. és 63. pontjára hivatkoztak azon érvek jelen ügyben való alátámasztása érdekében, hogy az 1/2003

rendelet 3. cikkének (1) bekezdése nem korlátozódhat kizárólag a Csehország Unióhoz való csatlakozását követően elkövetett jogsértésekre, és a Bizottság rendelkezett hatáskörrel az ezen állam területén annak csatlakozását megelőzően elkövetett versenyellenes magatartások szankcionálására.

- 55 E tekintetben emlékeztetni kell, hogy a fent hivatkozott Dow Chemical Ibérica és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 62. pontjában a Bíróság kimondta, hogy a Spanyol Királyság 1986. január 1-jei csatlakozásának időpontjától a[z EK 81.] és [EK 82. cikk] végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) volt alkalmazandó ezen új tagállamban, így a Spanyolországban letelepedett vállalkozásoknál 1986. január 1-jétől lehetett helyszíni vizsgálatokat tartani. Ugyanezen ítélet 63. pontjából következik, hogy a Bizottság Spanyolországban letelepedett vállalkozásokkal szembeni vizsgálati hatásköre ezen időpontot követően nem korlátozódhatott kizárólag a csatlakozást követően tanúsított magatartásokra, tehát e hatáskör az ezen időpontot megelőzően kifejtett magatartásokra is vonatkozott.
- 56 Mindazonáltal a fent hivatkozott Dow Chemical Ibérica és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet alapját képező ügyben nem anyagi jogi szabályok alkalmazásáról volt szó, hanem kizárólag eljárási szabályok alkalmazásáról, pontosabban a Bizottság által a társaságok helyiségeiben folytatott házkutatásokra vonatkozó rendelkezések alkalmazásáról.
- 57 Ezzel szemben a fent hivatkozott Dow Chemical Ibérica és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet egyáltalán nem tartalmaz támpontot azon kérdés tekintetében, hogy az európai versenyjog anyagi jogi szabályait alkalmazni kell-e annyiban, amennyiben egy kartell valamely új tagállam területén annak az Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőző időszakban versenyellenes hatásokat fejtett ki.
- 58 Másodszor az alapeljárás egyes felperesei azon ítélkezési gyakorlatra hivatkoznak, miszerint valamely új szabály jövőbeli hatállyal azonnal alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyek a régi jogszabály hatálya alatt jöttek létre, annak alátámasztására, hogy az uniós jog valamely uniós tagállam csatlakozását megelőzően keletkezett tényállások értékelésére azonnali hatállyal alkalmazandó. A Bíróság a C-122/96. sz., Saldanha és MTS ügyben 1997. október 2-án hozott ítéletének (EBHT 1997., I-5325. o.) 14. pontjában – amelyre e társaságok hivatkoztak többek között – kimondta, hogy az EK-Szerződés valamely rendelkezésének alkalmazására vonatkozó, valamely tagállam – a hivatkozott ügyben az Osztrák Köztársaság – csatlakozása feltételeiről szóló okmányban szereplő konkrét rendelkezés hiányában ezt a rendelkezést úgy kell tekinteni, mint amely azonnal alkalmazandó, és csatlakozásának időpontjától kezdve köti a tagállamot oly módon, hogy az az adott új tagállam csatlakozását megelőzően keletkezett helyzetek jövőbeli hatására is alkalmazandó.
- 59 Ez az érv nem fogadható el az EK 81. cikknek és az 1/2003 rendeletnek az adott állam Unióhoz való csatlakozását megelőzően tanúsított magatartásokra történő visszaható hatállyal történő alkalmazása tekintetében.
- 60 Az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének rendelkezései ugyanis csak annyiban alkalmazhatók az alapeljárás tárgyát képező kartell Csehország területén kifejtett esetleges versenyellenes hatásaira, amennyiben e 2004. május 1-jét követően keletkezett hatásokat szankcionálni kell. Márpedig, amint a jelen ítélet 42. pontjában megállapítottuk, az előzetes döntéshozatalra utaló végzés szerint az alapeljárás a Cseh Köztársaság versenyjogi szabályozásának olyan megsértésére vonatkozik, amely ezen uniós tagállam csatlakozását megelőzően befejeződött. Az Úr ad pro ochranu hospodářské soutěže arra szorítkozott, hogy a nemzeti versenyjogot olyan versenyellenes magatartásokra alkalmazza, amelyek hatásai ezen időpontot megelőzően jöttek létre. E hatóság nem vizsgálja az említett csatlakozás előtt kifejtett magatartásoknak a jövőbeli hatásait.

- 61 Harmadszor az alapeljárás egyes felperesei arra hivatkoztak, hogy a verseny védelméről szóló törvény 2004. május 1-jét megelőzően Cseh Köztársaságban hatályos 3. cikkének (1) bekezdése lényegében a jogellenes megállapodásokat és összehangolt magatartásokat ugyanúgy tiltja, mint az EK 81. cikkben kimondott tilalom, és hogy a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozását megelőzően a cseh versenyjog lényegében az e tárgyú uniós joghoz igazodott. Az 1993. október 4-én Luxemburgban aláírt és 1995. február 1-jén hatályba lépett, az Európai Közösségek és azok tagállamai, másrésről a Cseh Köztársaság közötti társulás létrehozásáról szóló Európa-megállapodás (HL 1994. L 360., 2. o.) 64. cikke már tartalmazott egy, az EK 81. cikkel megegyező rendelkezést. Az alapeljárás e felperesei szerint a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozásával tehát ebben az államban nem jöttek létre a társaságokkal szemben az addig jogszerű magatartásokat tiltó új szabályok. Az EK 81. cikknek az alapeljárás tárgyát képező kartell egészére – ideértve a kartellnek a Cseh Köztársaság csatlakozását megelőzően megvalósult részére – való alkalmazása e társaságok tekintetében nem sérti a jogbiztonság elvét.
- 62 Ezzel kapcsolatosan meg kell jegyezni, hogy 2004. május 1-jét megelőzően a Csehország területén kifejtett versenyellenes hatások megítélése tekintetében kizárólag a nemzeti hatóságoknak volt hatáskörük mind a nemzeti jog, mind a hivatkozott Európa-megállapodás alkalmazására és végrehajtására. Továbbá ezen időpontot megelőzően az 1/2003 rendelet – amelynek 3. cikke (1) bekezdése először kötelezi arra a különböző nemzeti versenyhatóságokat, hogy az ott előírt feltételek mellett párhuzamosan alkalmazzák az EK 81. cikket és a nemzeti versenyjogot – nem volt alkalmazandó sem a régi, sem az új tagállamokban. Az 1/2003 rendelet 45. cikkének második bekezdése értelmében ezt a rendeletet 2004. május 1-jétől kell alkalmazni.
- 63 Az alapeljárás egyes felperesei továbbá arra hivatkoztak, hogy az enyhébb büntetés visszaható hatályú alkalmazásának elve igazolná, hogy az alapeljárás tárgyát képező kartellnek a Cseh Köztársaság területén 2004. május 1-jét megelőzően kifejtett versenyellenes hatásai az EK 81. cikknek és az 1/2003 rendeletnek megfelelően kerüljenek értékelésre. E társaságok álláspontja szerint ezt, a Bíróság által büntetőügyekben elismert elvet a versenyjog területén is alkalmazni kellene a közigazgatási jogszértésekre vonatkozó eljárásokban.
- 64 E tekintetben emlékeztetni kell, hogy az enyhébb büntetés visszaható hatályú alkalmazásának elve – amely a tagállamok közös alkotmányos hagyományainak része, és az uniós jog olyan általános elve, amelynek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja (a C-387/02., C-391/02. és C-403/02. sz., Berlusconi és társai egyesített ügyekben 2005. május 3-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-3565. o.] 67. és 68. pontja, a C-420/06. sz. Jager-ügyben 2008. március 11-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-1315. o.] 59. pontja, valamint a C-61/11. PPU. sz. El Dridi-ügyben 2011. április 28-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-2015. o.] 61. pontja) – a Charta 49. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatában is szerepel.
- 65 Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy az alapeljárás felperesei az ezen elvre való hivatkozással nem az enyhébb büntetés 2004. május 1-jét megelőző időszakra vonatkozó alkalmazását sugallják, hanem valójában azt kívánják elérni, hogy az Úrad pro ochranu hospodářské soutěže egyáltalán ne hozzon határozatot az alapeljárás tárgyát képező kartell Cseh Köztársaság területén kifejtett hatásai tekintetében. E társaságok arra törekednek, hogy az enyhébb büntetés visszaható hatályú alkalmazása olyan értelmezést kapjon, hogy e hatóság ne rendelkezzen hatáskörrel az e kartellnek 2004. május 1-jét megelőző tevékenységének szankcionálására, és hogy a kartell által ezen időszak alatt kifejtett versenyellenes hatások a bizottsági határozat által vizsgáltkak minősüljenek.
- 66 Ezek az érvek – amint azt a főtanácsnok indítványa 61. pontjában kifejtette – magának az Úrad pro ochranu hospodářské soutěže bíróság kiszabására vonatkozó hatáskörét kérdőjelezi meg. Ez a kérdés az 1/2003 rendelet 11. cikke (6) bekezdése értelmezésének és a *ne bis in idem* elvének problémakörébe tartozik, amely kérdést a második kérdés keretében, és nem az enyhébb büntetés visszaható hatályára vonatkozó elv keretében fogjuk megvizsgálni.

- 67 Következésképpen az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének rendelkezéseit úgy kell értelmezni, hogy azok egy 2004. május 1-jét követően indított eljárás keretében nem alkalmazhatók egy olyan kartellre, amely 2004. május 1-jét megelőzően fejtette ki hatását egy olyan tagállam területén, amely 2004. május 1-jén csatlakozott az Unióhoz.

A második kérdésről

- 68 A kérdést előterjesztő bíróság két részből álló második kérdésével lényegében arra vár választ, hogy az Európai Bizottság 2004. május 1-jét követően indított, bíróság kiszabására irányuló eljárása tartósan megakadályozza-e az ezen a napon csatlakozott tagállam nemzeti versenyhatóságát abban, hogy a nemzeti versenyjog értelmében eljárást indítson egy olyan kartellel kapcsolatosan, amely ezen állam területén annak az Unióhoz történt csatlakozását megelőzően fejtette ki hatását. Ezzel összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság elsősorban az 1/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 11. cikke (6) bekezdésének értelmezése tekintetében, valamint azzal kapcsolatban vár felvilágosítást, hogy hogyan határolódik el a nemzeti versenyhatóság és a Bizottság hatásköre ezen eljárás megindítása tekintetében. Másodsorban a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ a Bíróságtól, hogy e hatóság a *ne bis in idem* elvével összefüggésben milyen mozgástérrel rendelkezik a nemzeti versenyjog alkalmazására nézve.

Az nemzeti és az uniós versenyhatóságoknak a versenyjog területén a kartellekre vonatkozó eljárásokra vonatkozó hatáskörének elhatárolása

- 69 A kérdést előterjesztő bíróság és az alapeljárás felperesei úgy vélik, hogy az 1/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 11. cikke (6) bekezdésének értelmében az Úřad pro ochranu hospodářské soutěžení az alapeljárás tárgyát képező kartellel kapcsolatos eljárás lefolytatására vonatkozó hatásköre véglegesen megszűnt, amikor a Bizottság megindította a bíróság kiszabására irányuló eljárását. Az EFTA Felügyeleti Hatóság úgy véli, hogy az 1/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti versenyhatóságoknak akkor szűnik meg a hatásköre a nemzeti versenyjog alkalmazására, amikor a Bizottság ugyanazon tényállás alapján indított eljárást, mint amely a hivatkozott versenyhatóságok által indított eljárás tárgya.
- 70 Igaz, hogy az 1/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdése – amelynek értelmében a tagállamok versenyhatóságainak akkor szűnik meg az a hatásköre, hogy az EK 81. cikket és az EK 82. cikket alkalmazzák, amikor a Bizottság a rendelet III. fejezete alapján hozott határozat elfogadására irányuló eljárást indít – eljárási jogi szabályt mond ki, amely ennél fogva 2004. május 1-jétől minden tagállamban alkalmazandó, ideértve a kartellekre vonatkozó olyan eljárásokat is, amelyek ezen időpontot megelőzően keletkezett helyzetekre vonatkoznak.
- 71 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a jelen ügy keretében az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže alapeljárás tárgyát képező határozata kizárólag az alapeljárás tárgyát képező kartell 2004. május 1-jét megelőzően keletkezett versenyellenes hatásait vizsgálta, vagyis az a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozását megelőző időszakra vonatkozik, amely időszakban az EK 81. cikk a hivatkozott állam területén nem volt alkalmazható. Az 1/2003 rendelet 11. cikke (6) bekezdésének rendelkezései elvileg nem akadályozhatják meg azon nemzeti versenyjogi rendelkezések alkalmazását, amelyek a verseny védelméről szóló cseh törvény 3. cikkében találhatók.
- 72 Mindazonáltal meg kell vizsgálni a nemzeti versenyhatóságok hatásköre 1/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdésében előírt megszűnésének terjedelmét, mivel az alapeljárás felperesei és az EFTA Felügyeleti Hatóság álláspontja szerint ezeknek a hatóságoknak a hivatkozott rendelet 2004. május 1-jei hatálybalépésétől számítva nemcsak az a hatáskörük szűnik meg, hogy az EK 81. cikket és az

EK 82. cikket alkalmazzák, hanem az arra vonatkozó hatáskörük is, hogy a nemzeti versenyjogot olyan, a tagállamok közötti kereskedelmet befolyásoló magatartásokra alkalmazzák, amelyek már bizottsági határozat tárgyát képezik.

- 73 Valamely uniós jogi rendelkezés értelmezésekor nem csupán annak szövegét kell figyelembe venni, hanem összefüggéseit, és annak a szabályozásnak a céljait is, amelynek részét képezi (lásd különösen a 292/82. sz. Merck-ügyben 1983. november 17-én hozott ítélet [EBHT 1983., 3781. o.] 12. pontját és a C-162/09. sz. Lassal-ügyben 2010. október 7-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-9217. o.] 49. pontját).
- 74 Amint azt a főtanácsnok indítványa 77. pontjában kifejtette – és amint arra a Bíróság elé észrevételeket terjesztő érintett felek többsége felhívta a figyelmet –, az 1/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdése szoros tartalmi összefüggésben áll e rendelet 3. cikkének (1) bekezdésével.
- 75 A két rendelkezés együttes elemzéséből az következik, hogy a nemzeti versenyhatóságoknak nem csupán az uniós versenyjogi szabályok alkalmazására nincs hatáskörük, hanem saját nemzeti versenyjoguk egy részének alkalmazására sem, amennyiben a Bizottság az 1/2003 rendelet III. fejezete alapján hozott határozat elfogadására irányuló eljárást indít.
- 76 Az 1/2003 rendelet 3. cikkének (2) és (3) bekezdése – amely rendelkezések a hivatkozott rendelet (8) és (9) preambulumbekkezdésében kifejtetteket pontosítják – határozza meg nemzeti versenyjog azon részeit, amelyek továbbra is alkalmazhatók. A hivatkozott rendelet 3. cikke (2) bekezdésének utolsó mondata és (3) bekezdése kimondja, hogy a nemzeti versenyhatóságok szigorúbb nemzeti jogszabályokat alkalmazhatnak a „vállalkozások által folytatott egyoldalú magatartás” tilalmára vagy szankcionálására, és mindenképpen alkalmazhatják a nemzeti jog azon rendelkezéseit, amelyek alapvetően az EK 81. cikkben és EK 82. cikkben előírt, a célkitűzést szolgáló célkitűzéstől eltérő célkitűzést szolgálnak.
- 77 Az 1/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének első mondata szoros összefüggést állít fel az EK 81. cikkben meghatározott kartelltilalom, valamint az annak megfelelő nemzeti versenyjogi rendelkezések között. Amennyiben a nemzeti hatóság olyan nemzeti jogszabályokat alkalmaz, amelyek tiltják az olyan vállalkozások közötti megállapodásokat, amelyek az EK 81. cikk értelmében hatással vannak a tagállamok közötti kereskedelemre, a hivatkozott 3. cikk (1) bekezdésének első mondata arra kötelezi e hatóságot, hogy ezzel párhuzamosan az EK 81. cikket is alkalmazza.
- 78 Amennyiben a nemzeti hatóság az 1/2003 rendelet 11. cikke (6) bekezdésének első mondata értelmében nem jogosult az EK 81. cikket alkalmazni, mivel a Bizottság a rendelet III. fejezete alapján hozott határozat elfogadására irányuló eljárást indított, az adott nemzeti hatóságnak az a lehetősége is megszűnik, hogy a kartelleket tiltó nemzeti jogszabályokat alkalmazza.
- 79 Az 1/2003 rendelet mindazonáltal nem rendelkezik arról, hogy a Bizottság által indított eljárás állandó és végleges jelleggel megszünteti-e a nemzeti versenyhatóságok azon hatáskörét, hogy a nemzeti versenyjogi szabályozást alkalmazzák.
- 80 Amint arra a Bizottság írásbeli észrevételeiben hivatkozik, a nemzeti versenyhatóságok ismét hatáskörrel rendelkeznek, amint a Bizottság által indított eljárás befejeződik.
- 81 Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a nemzeti és az uniós versenyjogi szabályok párhuzamosan alkalmazandók (a fent hivatkozott Wilhelm és társai ügyben hozott ítélet 3. pontja, a C-137/00. sz., Milk Marque és National Farmers' Union ügyben 2003. szeptember 9-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-7975. o.] 61. pontja, és a C-295/04-C-298/04. sz., Manfredi és társai egyesített ügyekben 2006. július 13-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-6619. o.] 38. pontja). Az európai és a nemzeti versenyszabályok a versenykorlátozó magatartásokat eltérő szempontok alapján értékelik (lásd a fent hivatkozott Wilhelm és társai ügyben hozott ítélet 3. pontját; a fent hivatkozott Manfredi és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 38. pontját, valamint a C-550/07. P. sz., Akzo Nobel Chemicals és Akcros Chemicals

kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 14-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-8301. o.] 103. pontját), továbbá hatályuk nem fedi egymást (a C-505/07. sz. *Compañía Española de Comercialización de Aceite* ügyben 2009. október 1-jén hozott ítélet [EBHT 2009., I-8963. o.] 52. pontja).

82 Ezen a helyzeten nem változtattak az 1/2003 rendelet rendelkezései.

83 Ezt az értelmezést alátámasztja az a körülmény, hogy a Bizottság által benyújtott, az 1017/68/EGK, 2988/74/EGK, 4056/86/EGK és 3975/87/EGK rendeletet módosító, a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló tanácsi rendeletre irányuló javaslat [COM (2000) 582 végleges] (HL 2000. C 365. E., 284. o.) szerint az 1/2003 rendelet 3. cikkének úgy kellett volna rendelkeznie, hogy amennyiben az EK 81. cikk értelmében vett megállapodások vagy az EK 82. cikk értelmében vett erőfölénnyel való visszaélés hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre, kizárólag az uniós versenyjog alkalmazandó, a nemzeti versenyjogok kizárásával. Ezzel szemben a Bizottság által eredetileg javasolt változat helyett az 1/2003 rendelet 3. cikke lehetővé teszi, hogy ugyanabban az ügyben mind az uniós versenyjogi szabályok (EK 81. cikk és EK 82. cikk), mind a nemzeti versenyjogi szabályok alkalmazhatók legyenek.

84 Egyébiránt az 1/2003 rendelet 16. cikke (2) bekezdésének értelmében, amennyiben a tagállamok versenyhatóságai hoznak határozatot az EK 81. cikk vagy EK 82. cikk hatálya alá tartozó olyan megállapodásokról, döntésekről vagy magatartásokról, amelyek már bizottsági határozat tárgyát képezik, nem hozhatnak a Bizottság által elfogadott határozattal ellentétes határozatot.

85 E rendelkezésből kitűnik, hogy a tagállamok versenyhatóságai akkor is eljárhatnak, ha a Bizottság már határozatot hozott. Ez a rendelkezés ugyanis azt állapítja meg, hogy a nemzeti hatóságok a Bizottság eljárását követően is eljárhatnak, ám megtiltja számukra, hogy a Bizottság korábbi határozatával ellentétes határozatot hozzanak.

86 Az 1/2003 rendelet 16. cikke (2) bekezdése szövegezésének értelmében úgy tűnik, hogy e rendelkezés csupán az uniós versenyjog nemzeti versenyhatóságok általi alkalmazására vonatkozik. Ugyanakkor szükségszerűen ugyanez a szabályozás alkalmazandó abban az esetben, amikor a nemzeti versenyhatóságok a nemzeti versenyjogot kívánják alkalmazni. Ugyanis, amennyiben a nemzeti hatóságok a Bizottság határozathozatalát követően továbbra is jogosultak az uniós jogot alkalmazni, szükségszerűen jogosultak kell, hogy legyenek a nemzeti joguk alkalmazására is feltéve, hogy az uniós jogi előírásokat az 1/2003 rendelet 3. cikkének alkalmazásával tiszteletben tartják.

87 Az 1/2003 rendelet 16. cikkének (2) bekezdésének alkalmazása nem korlátozódik arra az esetre, amikor a Bizottság az 1/2003 rendelet 10. cikke értelmében előzetesen megállapítja, hogy nem alkalmazható az EK 81. cikk vagy az EK 82. cikk. A kérdést előterjesztő bíróság és az alapeljárás egyes felperesei álláspontjától eltérően ugyanis az 1/2003 rendelet 16. cikkének (2) bekezdése – annak általánosan megfogalmazott szövege és az „Együttműködés” fejezetben betöltött rendszerszintű szerepe alapján – magában foglalja a Bizottság által az 1/2003 rendelet alapján meghozható összes határozatot, vagyis egyáltalán nem korlátozódik egy adott határozatfajtára.

88 Az alapeljárás egyes felperesei továbbá az 1/2003 rendelet (18) preambulumbekkezdésével próbálnak érvelni, miszerint az ügyeknek a versenyhatóságok hálózatán belüli legmegfelelőbb elosztásának biztosítása érdekében olyan általános rendelkezést kell hozni, amely lehetővé teszi a versenyhatóság számára az adott ügynek olyan indokkal történő felfüggesztését vagy befejezését, hogy abban az ügyben egy másik hatóság már eljár vagy már eljárt, mivel az a cél, hogy minden egyes ügyben egyetlen hatóság járjon el. Az alapeljárás felpereseinek egyike e preambulumbekkezdésre hivatkozik annak alátámasztása érdekében, hogy a hivatkozott rendelet azon az elven alapul, miszerint minden egyes ügyet egyetlen hatóságnak kell vizsgálnia, vagyis annak, amely erre a legmegfelelőbb.

- 89 Az 1/2003 rendelet (18) preambulumbekzdését mindazonáltal nem lehet úgy értelmezni, hogy az uniós jogalkotó meg kívánta volna fosztani a nemzeti versenyhatóságokat a nemzeti versenyjog alkalmazására vonatkozó hatáskörétől azokban az esetekben, amikor a Bizottság határozatot hozott.
- 90 E preambulumbekzdés ugyanis nem a nemzeti versenyhatóságok hatásköre 1/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdésében előírt megszűnésére vonatkozik. E preambulumbekzdést a hivatkozott rendelet 13. cikkével összefüggésben kell értelmezni, amely szerint a versenyhatóságok hálózatán belül az egyes nemzeti versenyhatóságok jogosultak – és nem kötelezettek – felfüggeszteni az általuk indított eljárást vagy elutasítani az eléjük terjesztett panaszt, amennyiben az e hálózatba tartozó másik nemzeti hatóság már ugyanezen ügyben eljár. Az 1/2003 rendelet 13. cikke és (18) preambulumbekzdése a hivatkozott hálózat nemzeti hatóságai részére annak biztosítása érdekében biztosított széles mérlegelési jogkört fejezi ki, hogy az ügyek e hálózaton belül legmegfelelőbb módon kerüljenek elosztásra.
- 91 A jelen ítélet 74–90. pontjában kifejtett megfontolásokból következően valamely nemzeti hatóságnak a nemzeti versenyjog alkalmazására vonatkozó hatásköre az 1/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 11. cikke (6) bekezdésének értelmében nem szűnik meg állandó és végleges jelleggel, amennyiben a Bizottság az 1/2003 rendelet III. fejezete alapján hozott határozat elfogadására irányuló eljárást indít. Szükségképpen az olyan esetekben, mint amely az alapeljárás tárgyát képezi – amelyben valamely tagállam versenyhatósága a nemzeti versenyjog alkalmazásával az adott tagállam területén megvalósult kartellnek a tagállam Unióhoz történő csatlakozását megelőző időszakban kifejtett versenyellenes hatásait szankcionálja –, az 1/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 11. cikkének (6) bekezdése ezen időszakok tekintetében nem képezheti akadályt a nemzeti versenyjogi rendelkezések alkalmazásának.
- 92 Következésképpen a második kérdés első részére azt a választ kell adni, hogy amikor a Bizottság az 1/2003 rendelet III. fejezete alapján eljárást indít egy kartellel szemben, ez az eljárás a hivatkozott rendelet 3. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 11. cikke (6) bekezdésének értelmében nem szünteti meg az érintett tagállam versenyhatóságának hatáskörét a tekintetben, hogy a nemzeti versenyjog alkalmazásával az adott tagállam területén megvalósult kartellnek a tagállam Unióhoz történő csatlakozását megelőző időszakban kifejtett versenyellenes hatásait szankcionálja.

A ne bis in idem elve

- 93 A második kérdés második részével a kérdést előterjesztő bíróság arra a kérdésre vár választ, hogy olyan esetekben, mint amely az alapeljárás tárgyát képezi, a *ne bis in idem* elvével ellentétes-e az, hogy a nemzeti versenyhatóság a nemzeti versenyjogot alkalmazza.
- 94 A *ne bis in idem* elvét a bíróság kiszabására irányuló versenyjogi eljárásokban tiszteletben kell tartani (lásd ebben az értelemben a C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99 P–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-8375. o.] 59. pontját, a C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 338–340. pontját, valamint a C-289/04. P. sz., Showa Denko kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-5859. o.] 50. pontját). A versenyjog területén ezen elv tiltja, hogy a Bizottság valamely vállalkozást olyan versenyellenes magatartásért újból szankcionáljon vagy eljárás alá vonjon, amely miatt a Bizottság egy meg nem támadható korábbi határozatában már szankciót szabott ki vele szemben, vagy amellyel kapcsolatban megállapította felelősségének hiányát (a fent hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 59. pontja).

- 95 Irreleváns, hogy az a határozat, amelyben az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže bírságokat szabott ki, a Cseh Köztársaság Unióhoz való csatlakozását megelőző időszakra vonatkozik-e. A *ne bis in idem* elvének időbeli hatálya az uniós jogban nem attól az időponttól függ, amikor a vizsgált tényállást megvalósították, mivel – a versenyjog hatálya alá tartozó olyan esetekben, mint amely az alapeljárás tárgyát képezi – attól az időponttól függ, amikor az adott versenyhatóság megindította a szankció kiszabására irányuló eljárást. 2006. augusztus 2-án, amikor az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže megindította az alapeljárás tárgyát képező eljárást, a Cseh Köztársaság már az Unió tagállamának minősült, így köteles volt ezen elvet tiszteletben tartani.
- 96 Meg kell állapítani, hogy az olyan esetekben, mint amely az alapeljárás tárgyát képezi, a *ne bis in idem* elvével nem ellentétes az, hogy a nemzeti versenyhatóság a nemzeti versenyjogot alkalmazza.
- 97 A Bíróság versenyjogi ügyekben úgy ítélte meg, hogy a *ne bis in idem* elvének alkalmazása három feltételtől függ: a tényállás azonossága, a jogsértés elkövetőjének azonossága és a védett jogi tárgy azonossága (a fent hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 338. pontja).
- 98 Meg kell állapítani, hogy az alapeljárásban mindenesetre az egyik fent meghatározott konjunktív feltétel – vagyis az azonos tényállás – nem teljesül.
- 99 Nem lehet elvontan megítélni, hogy valamely esetben a vállalkozások olyan magatartást tanúsítottak-e, amelynek célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása volt, ezért azt azon – akár az Unión belül, akár azon kívül található – területre, illetve azon időszakra tekintettel kell vizsgálni, amelyen a vizsgált magatartás ilyen célt szolgált vagy hatást váltott ki.
- 100 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság és az alapeljárás felperesei úgy vélik, hogy a bizottsági határozat tárgya magában foglalja a Cseh Köztársaság területét mind a 2004. május 1-jét megelőző, mind az azt követő időszak tekintetében. Ennek alátámasztására azzal érvelnek, hogy a Bizottság e határozatban világméretű kartellről beszél, és a Cseh Köztársaság területét nem zárta ki kifejezetten a határozat hatálya alól.
- 101 Ezzel kapcsolatosan először is meg kell jegyezni, hogy a bizottsági határozat több helyen kifejezetten az alapeljárás tárgyát képező kartellnek az Európai Közösségen és az EGT területén belül kifejtett hatásaira hivatkozik, kifejezetten a Közösség „akkori tagállamaira” és az EGT-Megállapodás „akkori szerződő feleire” utalva. Továbbá, amint azt a jelen ítélet 41. pontjában kifejtettük, e határozat nem a kartellnek a Cseh Köztársaság területén annak az Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőző időszakban kifejtett esetleges versenykorlátozó hatásait szankcionálja. Végül a bírságkiszámítási módszerből kitűnik, hogy a Bizottság a határozatában nem vette figyelembe az Unióhoz 2004. május 1-jén csatlakozott tagállamokat. A bizottsági határozat indokolásának 478. pontja szerint a Bizottság a hivatkozott kartell tagjai EGT-ben 2003-ban elért forgalmát vette a bírságkiszámítás alapjául.
- 102 Megállapítható tehát, hogy a bizottsági határozat tárgya egyáltalán nem terjed ki a kartell Cseh Köztársaság területén 2004. május 1-jét megelőző időszakban megvalósult esetleges versenyellenes következményeire, miközben az Úřad pro ochranu hospodářské soutěže határozata – a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott információk szerint – kizárólag e terület és ezen időszak tekintetében szabott ki bírságokat.
- 103 A fentiekre tekintettel a második kérdés második részére azt a választ kell adni, hogy a *ne bis in idem* elve nem képezi akadályát annak, hogy az érintett tagállam nemzeti versenyhatósága valamely kartellben részt vevő vállalkozásokkal szemben bírságokat szabjon ki a kartellnek az e tagállam területén az Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőző időszakban kifejtett versenyellenes hatásai miatt, amennyiben a hivatkozott nemzeti versenyhatóság határozathozatalát megelőzően elfogadott bizottsági határozatban e kartelltagokkal szemben korábban kiszabott bírságok nem e hatások szankcionálására vonatkoznak.

A költségekről

¹⁰⁴ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az EK 81. cikknek és a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet 3. cikke (1) bekezdésének rendelkezéseit úgy kell értelmezni, hogy azok egy 2004. május 1-jét követően indított eljárás keretében nem alkalmazhatók egy olyan kartellre, amely 2004. május 1-jét megelőzően fejtette ki hatását egy olyan tagállam területén, amely 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz.
- 2) A Bizottság által az 1/2003 rendelet III. fejezete alapján történő eljárás megindítása egy kartellel szemben az 1/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 11. cikke (6) bekezdésének értelmében nem szünteti meg az érintett tagállam versenyhatóságának hatáskörét a tekintetben, hogy a nemzeti versenyjog alkalmazásával az adott tagállam területén megvalósult kartellnek a tagállam Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőző időszakban kifejtett versenyellenes hatásait szankcionálja.

A ne bis in idem elve nem képezi akadályát annak, hogy az érintett tagállam nemzeti versenyhatósága valamely kartellben részt vevő vállalkozásokkal szemben bírságokat szabjon ki a kartellnek az e tagállam területén az Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőző időszakban kifejtett versenyellenes hatásai miatt, amennyiben a hivatkozott nemzeti versenyhatóság határozathozatalát megelőzően az Európai Bizottság által elfogadott határozatban e kartelltagokkal szemben korábban kiszabott bírságok célja nem e hatások szankcionálása.

Aláírások